

Nieuwsbrief

IN DEZE NIEUWSBRIEF VIND JE INFORMATIE OVER:

Pensioen in tijden van onzekerheid	1
Jaaroverzicht 2018 in vogelvlucht	3
Afscheidsinterview met Han Thoman	9
Kennismaking met nieuwe bestuursvoorzitter Margreet Oostenbrink	10
VIVAT overgenomen door Athora en Nationale-Nederlanden	11
Even voorstellen: nieuw bestuurslid Sven van den Beld	12
Maatschappelijk verantwoord beleggen	13
Een kijkje achter de schermen van de Raad van Toezicht	14
Verantwoordingsorgaan kijkt terug op 2018	15
Pensioenactualiteiten	16

PENSIOEN IN TIJDEN VAN ONZEKERHEID

Hoewel we al weer in juni 2019 zijn aanbeland, willen we iedereen met deze nieuwsbrief informeren over de highlights van ons jaarverslag over 2018 en de belangrijkste ontwikkelingen in 2019. Daarnaast nemen we na zes jaar afscheid van Han Thoman als voorzitter van het pensioenfonds. Graag introduceren we Margreet Oostenbrink die op 1 januari het stokje van Han heeft overgenomen.

BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN 2018

Financiële situatie onder druk, toch beperkte indexatie

Het pensioenfonds maakte in januari 2018 een sterke start doordat zowel de aandelenkoersen als de rente stegen. Helaas sloeg het beleggingsklimaat in de loop van het jaar om. Vooral het vierde kwartaal verliep voor de aandelenmarkt stormachtig. Dit had gevolgen voor de dekkingsgraad, de graadmeter van onze financiële positie. Het pensioenfonds sloot het jaar af op 110,0%; lager dan de wettelijk vereiste dekkingsgraad (113,4%). De beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde over twaalf maanden) bleef met 114,5% eind 2018 wel boven het niveau van de vereiste dekkingsgraad. Hierdoor kon het pensioenfonds dit jaar toch gedeeltelijk indexeren. De opgebouwde en ingegane pensioenen zijn op 1 januari 2019 met 0,80% verhoogd. Op pagina 4 vind je een overzicht van de indexatie van 2009 tot 2019 en de gevolgen hiervan voor de koopkracht van je pensioen.

Toekomstverkenningen

Eind 2017 heeft het pensioenfonds met zowel de Volksbank als VIVAT een nieuwe uitvoeringsovereenkomst gesloten. Deze heeft voor de Volksbank een looptijd van drie jaar en voor VIVAT één jaar. In juni 2018 heeft VIVAT aangegeven in ieder geval ook in 2019 bij het pensioenfonds te blijven. VIVAT heeft onlangs bekendgemaakt dat zij wordt overgenomen door Athora en dat de schadeportefeuille wordt doorverkocht aan Nationale-Nederlanden. Dit kan (op termijn) ook gevolgen hebben voor het pensioenfonds.

In 2018 heeft het bestuur samen met Deloitte onderzocht hoe en tegen welke voorwaarden en kosten de pensioenuitvoering toekomstbestendig kan worden ingericht. Hierbij zijn verschillende alternatieven bestudeerd, van het zelfstandig blijven uitvoeren van de pensioenregeling met lagere kosten tot en met het fuseren met een ander pensioenfonds om de kosten te kunnen

lees verder op pagina 2

delen. Bij deze toekomstverkenningen staat voorop dat we blijven zorgen voor een zo goed mogelijk pensioen, waarin de belangen van alle deelnemers, jong en oud, evenwichtig zijn verdeeld.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Pensioenfonds SNS REAAL kent sinds 2008 een beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Het fonds staat elk jaar hoog op de door de Nederlandse Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) samengestelde ranglijst duurzaamheid pensioenfonds. In 2018 heeft de VBDO het fonds drie sterren toegekend (op een schaal van 0 tot 5). We zijn hiermee één van de best presterende ondernemingspensioenfonds op dit terrein. In 2018 heeft het bestuur besloten de beleggingen verder te verduurzamen. Een deel hiervan is al gerealiseerd. In 2019 worden verschillende vervolgstappen gezet. Verderop in deze nieuwsbrief lees je hier meer over. De infographic op pagina 5 geeft een overzicht van de beleggingen en het behaalde rendement.

Eerste jaar Raad van Toezicht

Sinds 1 april 2018 heeft ons pensioenfonds een Raad van Toezicht (RvT). Dit is wettelijk verplicht voor fondsen met een vermogen van meer dan 1 miljard euro. De RvT vervangt de visitatiecommissie als externe toezichthouder en heeft daarbij nog extra taken, waaronder de goedkeuring van het jaarverslag. Het nieuwe orgaan bestaat uit drie deskundigen: Leen Paape (voorzitter), Helen Heijbroek en Arjen Pasma. In deze nieuwsbrief blikt de RvT terug op het eerste zittingsjaar.

Vernieuwd verantwoordingsorgaan

Eind 2018 vonden verkiezingen plaats voor het verantwoordingsorgaan (VO) onder de medewerkers van VIVAT en de gepensioneerde deelnemers. Begin 2018 zijn na verkiezingen nieuwe leden namens de medewerkers van de Volksbank toegetroten. In combinatie met nieuwe vertegenwoordigers van de werkgevers heeft dit tot een vernieuwde samenstelling van het VO geleid, waarin alle bij het pensioenfonds betrokken partijen zijn vertegenwoordigd.

VOORUITZICHTEN VOOR 2019

Beperkte ruimte voor indexatie

De dekingsgraad van het pensioenfonds wordt voor een belangrijk deel bepaald door de hoogte van de rente. Die is al geruime tijd historisch laag. Een omslag lijkt op korte termijn niet waarschijnlijk, omdat de Europese Centrale Bank (ECB) heeft aangekondigd het lage rentebeleid voorlopig voort te zetten. In combinatie met de onzekerheden op de aandelenmarkt, als gevolg van een dreigende handelsoorlog tussen de Verenigde Staten en China en de Brexit, voorziet het bestuur in 2019 daarom geen of slechts een beperkt herstel van de dekingsgraad. De indexatie blijft dan ook naar verwachting achter bij de ambitie van het fonds om de pensioenen met minimaal 50% van de prijsinflatie te verhogen. Op basis van de uitkomsten van de ALM-studie (eind 2017) lijkt dit op langere termijn wel haalbaar. Als de rente laag blijft, zal dat echter lastig worden.

Nieuw pensioenstelsel?

Pensioenfonds SNS REAAL voert de pensioenregeling uit die werkgevers en werknemers samen zijn overeengekomen. Het pensioenfonds gaat dus niet over de inhoud van de regeling. Hoewel Nederland één van de beste pensioenstelsels ter wereld heeft, lijkt vernieuwing noodzakelijk. Werkgevers, kabinet en vakbonden zijn al bijna tien jaar met elkaar in gesprek om gezamenlijk tot een ander pensioenstelsel te komen. Zij lijken er nu op hoofdlijnen uit te zijn. Komende jaren moet het kabinet dit doorvertalen in wetgeving. In het kader van de toekomstverkenningen volgt het bestuur deze ontwikkelingen op de voet, om zo voorbereid te zijn op een nieuw stelsel.

HET VOLLEDIGE JAARVERSLAG 2018
KUN JE DOWNLOADEN VAN
WWW.PENSIOENFONDS-SNSREAAL.NL

Tip: het laatste nieuws in je mailbox

Wil je op de hoogte blijven van het allerlaatste pensioennieuws? Meld je op www.pensioenfonds-snsreaal.nl aan voor onze digitale nieuwsbrief. Je ontvangt dan naast de papieren nieuwsbrief regelmatig e-mails van het pensioenfonds met actuele informatie over onze financiële positie (dekingsgraad). Plus korte nieuwsberichten en inhoudelijke artikelen met praktische tips en handige weetjes.

Jaaroverzicht 2018 in vogelvlucht

Het jaarverslag 2018 van ons pensioenfonds is verschenen. Het bestuur legt hierin verantwoording af over het beleid in 2018. Ook wordt vooruitgeblikt op 2019. In deze nieuwsbrief hebben we de hoofdpunten weergegeven in infographics. Het volledige jaarverslag staat op www.pensioenfonds-snsreaal.nl.

2018 in één oogopslag

€ 3.369,3
miljoen

Bezittingen
31/12/2017

€ 3.350,4
miljoen

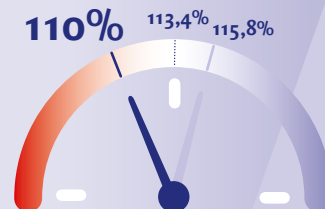

Bezittingen
31/12/2018

- € 18,9
miljoen

Dekkingsgraad*

De dekkingsgraad is de verhouding tussen de bezittingen en de verplichtingen van ons pensioenfonds. Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe beter de financiële situatie. Is de dekkingsgraad 100%, dan hebben we precies genoeg geld om alle pensioenen nu en in de toekomst te betalen. Maar volgens wettelijke regels moeten pensioenfondsen over extra geld beschikken om tegenvallers op te vangen. Voor Pensioenfonds SNS REAAL is de vereiste dekkingsgraad 113,4%. Eind 2018 lag de dekkingsgraad (110%) hier onder.

115,8%*

Dekkingsgraad

110%*

€ 2.910,0
miljoen

Verplichtingen
31/12/2017

€ 3.046,1
miljoen

Verplichtingen
31/12/2018

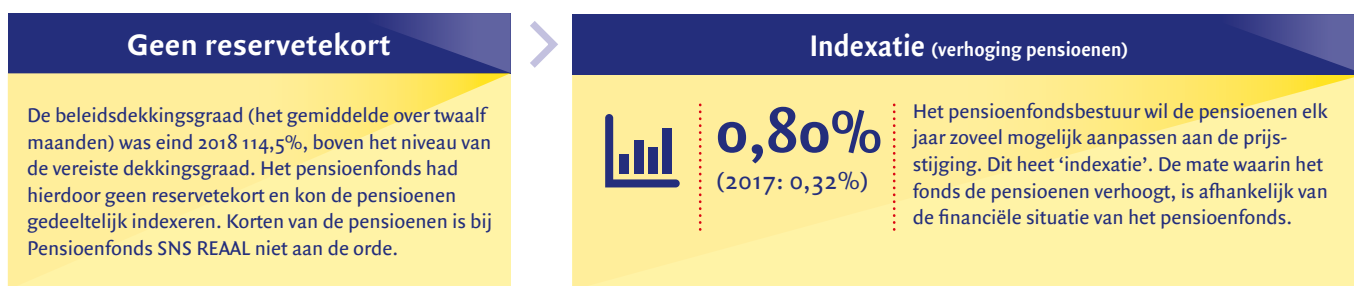
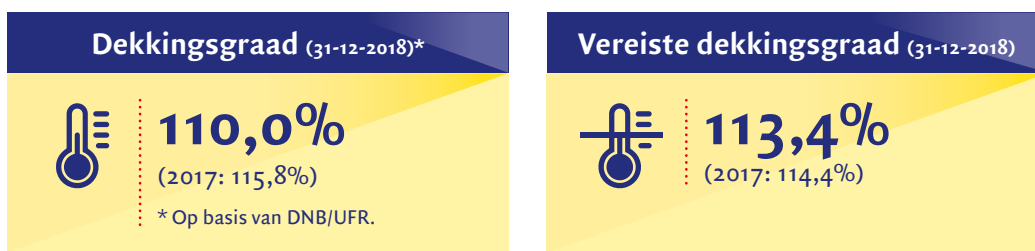
+ € 136,1
miljoen

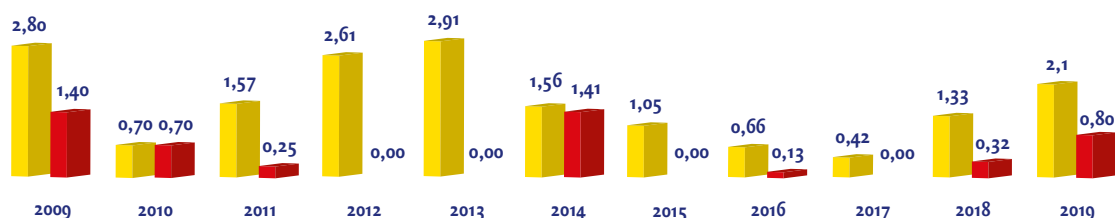
Eén stapel bankbiljetten staat voor € 100 miljoen.

* Op basis van DNB/UFR.

Financiële positie pensioenfonds en indexatie

Overzicht prijsstijging en toegekende indexatie sinds 2009 (in%)

Prijsstijging voorafgaand jaar

Toegekende indexatie

Toelichting: het pensioenfonds streeft ernaar dat je pensioen ieder jaar meegroeit met de stijging van de prijzen. Dit om de koopkracht van je pensioeninkomen op peil te houden. Zoals je hierboven kunt zien, zijn de prijzen sinds 2009 meer gestegen dan je pensioen. Dit betekent dat je met je pensioenuro's in de winkel minder kunt kopen. Is het nodig om dit

koopkrachtverlies te repareren? Dat hangt helemaal af van je persoonlijke situatie. Van je leeftijd bijvoorbeeld, de hoogte van je (te bereiken) pensioen en je vermogen. Maar ook van je uitgavenpatroon en toekomstplannen. Om hier duidelijkheid over te krijgen, kun je het beste contact opnemen met je financieel adviseur. Die kan ook uitleggen wat je mogelijkheden zijn.

Beleggingen

Pensioenvermogen (x € 1.000.000)

€ 3.350,4
(2017: € 3.369,3)

Rendement

matching-portefeuille	1,0%	>	-0,5% (2017: 1,7%)
return-portefeuille	-2,2%		
derivaten	0,7%		

Maatschappelijk verantwoord

maatschappelijk verantwoord naar duurzaam

Het pensioenfonds belegt, bij een aanvaardbaar risico, voor een zo hoog mogelijk financieel rendement. Daarnaast belegt het fonds zodanig dat een bijdrage wordt geleverd aan een betere wereld. Dat heet Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Het fonds ontwikkelt beleid om van verantwoord steeds meer over te gaan naar duurzaam beleggen.

Ranglijst duurzaamheid pensioenfondsen

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) onderzoekt jaarlijks of en hoe pensioenfondsen Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Pensioenfonds SNS REAAL scoorde in 2018 drie van de maximaal vijf te behalen sterren voor het gevoerde ESG-beleid en daarmee een achtste positie op de ranglijst.

Samenstelling beleggingen (per 31 december 2018)

Return-portefeuille

35,2%

	Aandelen Europa	3,7%
	Aandelen Noord-Amerika	4,2%
	Aandelen Pacific	2,0%
	Aandelen opkomende landen	9,4%
	Obligaties met hoger risico	10,8%
	Vastgoed	5,1%

64,8%

Matching-portefeuille

	Obligaties staat en semioverheid	24,2%
	Ondernemingsobligaties	10,4%
	Hypotheken	5,1%
	Onderhandse leningen	2,9%
	ABS (obligaties met onderpand)	5,0%
	Lange duratie portefeuille	17,2%
	Liquiditeiten	0,0%

De return-portefeuille bestaat uit beleggingsfondsen in aandelen van ontwikkelde en opkomende markten, in vastrentende beleggingen met een hoger verwacht rendement en in participaties in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen.

De matching-portefeuille bestaat volledig uit vastrentende waarden met een lager risico. Het rendement wordt bepaald door ontvangen rente en door koersontwikkelingen van de obligaties.

Beleggingen uitgebreid met vastgoed en hypotheek

In 2018 is binnen de beleggingsportefeuille het aandeel Europees vastgoed uitgebreid tot 5% en is voor 5% geïnvesteerd in Nederlandse hypotheek.

Kosten vermogensbeheer*

0,34%
(2017: 0,36%)

* inclusief transactiekosten

Communicatie met alle deelnemers

Website

Bezoekers: **>18.000**

Per dag (gemiddeld): **50**

+ Leesbaar op mobiel, tablet en desktop

+ 100% Pensioen 1-2-3

‘Het pensioenfonds informeert alle deelnemers zo duidelijk en eenvoudig mogelijk over hun pensioenen. Niet alleen in goede maar ook in mindere tijden. Het pensioenfonds zorgt voor een up-to-date website, waarop de meest relevante informatie in begrijpelijke taal wordt toegelicht.’

(Beleidsplan communicatie)

Workshops Mijn Pensioen

Workshops op locatie: **10**

Aantal deelnemers: **138**

Aantal bezoekers: **2.906**

Digitale nieuwsbrief

Abonnees: **5.687**

Edities in 2018: **3**
(januari, april, oktober)

Pensioenreglement in klare taal

- Persoonlijk: de deelnemer staat overal centraal.
- Handig: elke paragraaf heeft een ‘leeswijzer’.
- Toegankelijk: duidelijke rekenvoorbeelden uit de praktijk.
- Helder: geen vaktaal maar woorden die iedereen kan snappen.

Papieren nieuwsbrief

Edities in 2018: **1**
(juni)

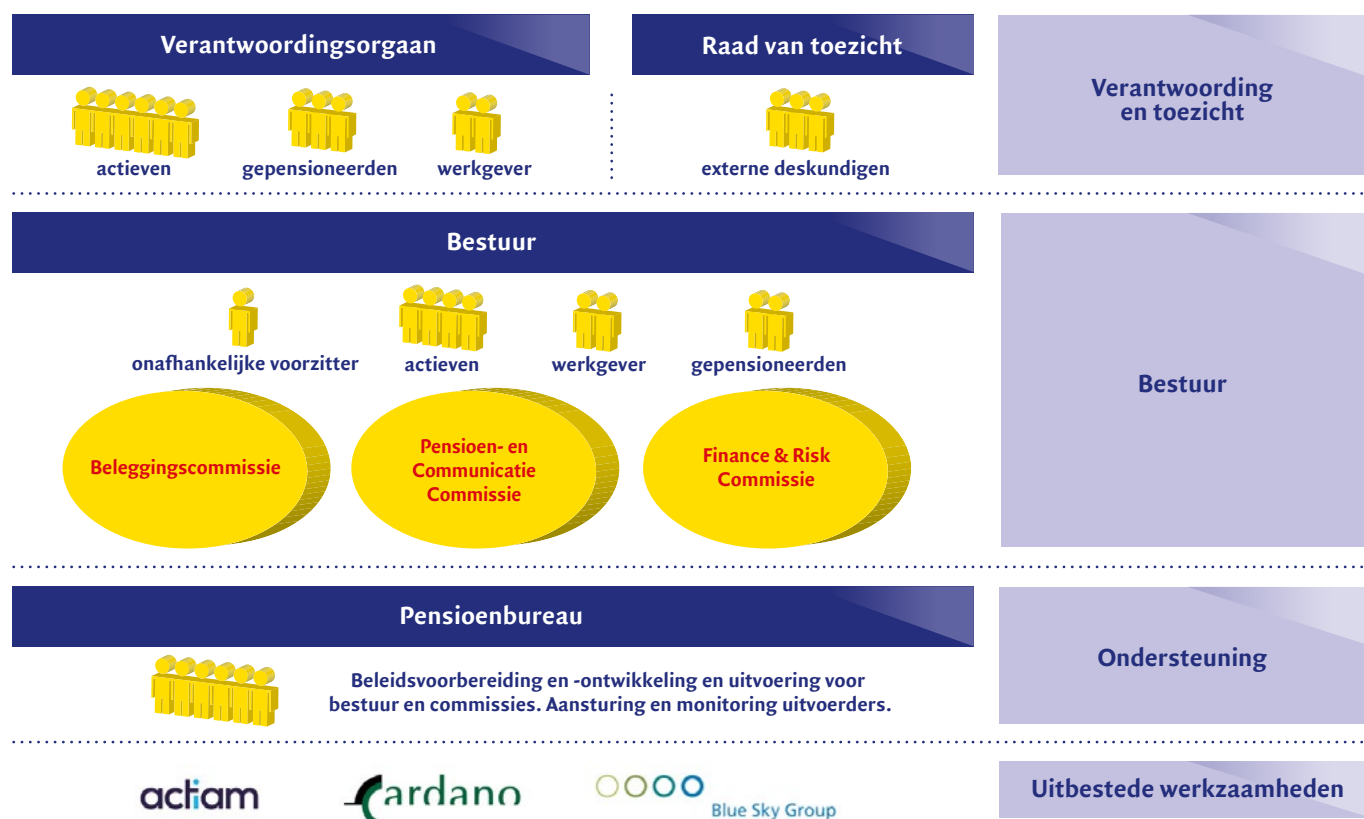
Oplage: **18.831**

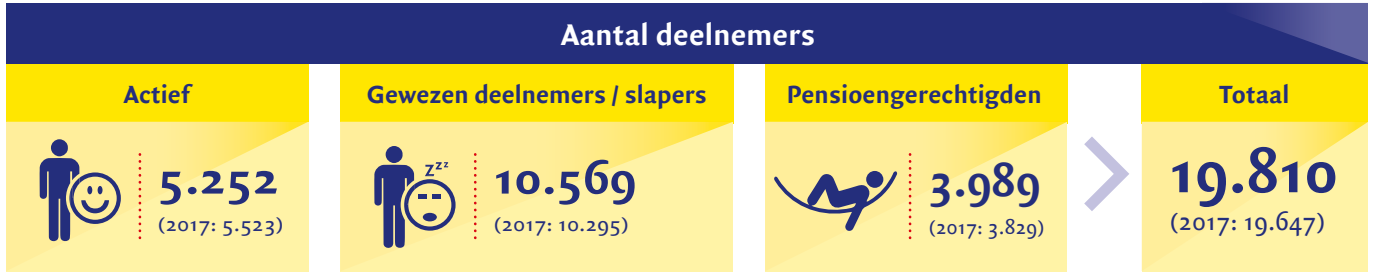
Het bestuur van Pensioenfonds SNS REAAL in 2018. Vlnr: Wouter Frerichs (pensioengerechtigden), Karel Altena (werknemers), Eric Bot (werknemers), Joop Ossel (pensioengerechtigden), Edwin van den Berg (werknemers), Marcel Klopper (werkgever de Volksbank), Benno Honsdrecht (werknemers) en Han Thoman (onafhankelijk voorzitter).
Niet op de foto: Marc Meertens (werkgever VIVAT).

Hoe wordt Pensioenfonds SNS REAAL bestuurd?

Kerncijfers

Aantal deelnemers

Ontvangen premie

Pensioenuitkeringen

Pensioenvermogen

Rendement

Dekkingsgraad*

* Op basis van DNB/UFR.

Vereiste dekkingsgraad

Indexatie

Deelnemerscontacten

Aantal klachten

'Pensioenfonds SNS REAAL klinkt als een klok'

Zes jaar lang gaf Han Thoman als onafhankelijk voorzitter leiding aan het bestuur van Pensioenfonds SNS REAAL. Op 1 januari 2019 droeg hij het stokje over aan zijn opvolger Margreet Oostenbrink. Hij neemt met een gerust hart afscheid. 'Dit fonds kan zich meten met de beste.'

Paspoort

Naam: mr. Han Thoman

Leeftijd: 73 jaar

Woonplaats: Mheer (Limburg)

Privé: getrouwd, twee kinderen,
drie kleinzonen (8, 5 en 0 jaar)

HOE KIJK JE TERUG OP JE VOORZITTERSCHAP?

'Als een zeer intensieve maar ook uitdagende periode. Vlak na mijn aantreden nationaliseerde de Staat SNS REAAL. Heel Nederland schrok, wij ook. Hoe nu verder? Die vraag diende zich nog nadrukkelijker aan na de overname van REAAL door het Chinese Anbang. Opeens hadden we te maken met twee onafhankelijk van elkaar opererende werkgevers, VIVAT en de Volksbank, met eigen pensioenregelingen die steeds meer uit elkaar gingen lopen. Dat proces, met de bijbehorende onzekerheid over de toekomst, houdt het bestuur tot op de dag van vandaag bezig. Naast deze interne perikelen vroegen ook externe zorgen continu aandacht: de lage rente en de effecten daarvan op onze financiële positie en, niet te vergeten, de steeds strengere eisen aan governance.'

WAAR BEN JE HET MEEST TROTS OP?

'Dat het pensioenfonds ondanks alles fier overeind is gebleven. Dat is de verdienste van de bestuursleden en het pensioenbureau. Ik heb in mijn loopbaan veel pensioenfonds gezien, maar ik ken geen pensioenfonds met zoveel toegewijde en deskundige bestuurders en medewerkers. Dit fonds klinkt als een klok; er ontgaat het bestuur en het pensioenbureau werkelijk niets. Om een voorbeeld te geven: de afgelopen jaren zijn alle hoeken van de kamer verkend om een strategie te vormen voor de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. Het belangrijkste denkwerk is dus al gedaan en de scenario's liggen klaar. Ook de beleggingen heeft het fonds goed georganiseerd. Het bestuur is zich scherp bewust van alle hiermee samenhangende risico's.'

WAT ZIJN AANDACHTSPUNTEN VOOR DE TOEKOMST?

'Sinds 2018 heeft het pensioenfonds verplicht een Raad van Toezicht die het fonds en het bestuur onafhankelijk beoordeelt. Het Verantwoordingsorgaan houdt intern toezicht vanuit belangenbehartiging. Het is van groot belang dat beide het speelveld verdelen en de taken afstemmen, anders lopen zij elkaar voor de voeten. Een tweede aandachtspunt is en blijft de strategie. Zoals gezegd zijn alle opties verkend. Nu komt het aan op de beslissende stap: wat is beste keuze voor de deelnemers wanneer VIVAT wegvalt? En tot slot: de diversiteit in de bestuursorganen. Jongeren en vrouwen zijn nog steeds ondervertegenwoordigd. Ik hoop dat het bestuur onder leiding van Margreet Oostenbrink een tandje bijschakelt om dit op te lossen.'

WERK JE NOG OF BEN JE NU MET PENSIOEN?

'Beide. Tot het eind van dit jaar ben ik nog voorzitter van Stichting Pensioenfonds Randstad. De rest van de tijd doe ik het rustig aan: tuinieren, op bezoek bij de (klein)kinderen en tripjes naar ons huis in Zwitserland. Op 1 januari 2020 stop ik met werken en ga ik samen met mijn vrouw genieten van ons nieuwe appartement in Maastricht; hartje centrum, maar net buiten het toeristengewoel. Vervelen zal ik me daar niet, want de Vereniging van Eigenaren heeft me al gestrikt als bestuurslid.'

NIEUWE BESTUURSVOORZITTER MARGREET OOSTENBRINK: 'Pensioen raakt ons allemaal'

Mensen en organisaties in hun wederzijdse afhankelijkheid in beweging brengen. Dat is de passie en de kracht van onze nieuwe onafhankelijke bestuursvoorzitter Margreet Oostenbrink. Op 1 januari 2019 heeft zij het stokje overgenomen van Han Thoman. Margreet heeft zich snel ingewerkt en draait inmiddels volop mee.

Paspoort

Naam:	Margreet Oostenbrink
Leeftijd:	54 jaar
Beroep:	bestuurder en organisatie-adviseur
Bedrijf:	MOVINC BV
Woonplaats:	Utrecht
Privé:	drie volwassen uitwonende kinderen, één kleinzoon (1,5 jaar)
Hobby's:	bewegen (zowel in werk als privé), hardlopen, fitness, fietsen, lezen
Nevenactiviteiten:	lid Raad van Toezicht ondernemingspensioenfonds Rockwool, Bedrijfstakingpensioenfonds Bouw en Delta Lloyd APF, voorzitter Raad van commissarissen Fair Trade Original en lid Raad van Toezicht SWK Groep

KUN JE KORT JE CARRIÈRE TOT NU TOE SCHETSEN?

'Mijn eerste baan bracht mij in het bankwezen. Bij AMRO Bank startte ik achter de balie, dus letterlijk met mijn voeten op de (werk)vloer. Hier heb ik het bankvak in de volle breedte leren

kennen. In 1988 kwam Rabo op mijn pad. Tot 1996 werkte ik bij twee lokale Rabobanken, achtereenvolgens als accountmanager bedrijven en manager cliëntenadvies (particulieren). Daarna ben ik overstapt naar Rabobank Nederland. Tot 2009 heb ik hier diverse managementfuncties op ICT- en distributiegebied vervuld, een leerzame en uitdagende periode op het snijvlak van mens en organisatie. Vervolgens kreeg ik de kans om directeur Change en IT te worden bij Syntrus Achmea. Ik wilde na de lange periode in de IT weer dichterbij de klantkant werken. Achmea bood hiervoor een mooie uitgangspositie. Om dit nog meer in te vullen werd ik in 2013 directeur pensioenbeheer van Syntrus Achmea. In die rol was ik verantwoordelijk voor de pensioenadministratie en communicatie van 70 bedrijfstak-, ondernemings- en beroepspensioenfondsen. Bij mijzelf klonk echter steeds luider de roep om in vrijheid te doen wat mij inspireert: organisaties in beweging brengen door mens, organisatie en strategie te verbinden. In 2015 heb ik de stap gezet en ben ik onder de naam MOVINC voor mezelf begonnen. Van dat besluit heb ik nog geen seconde spijt gehad.'

WAAROM HEB JE GEKOZEN VOOR HET VOORZITTERSCHAP VAN PENSIOENFONDS SNS REAAL?

'Ten eerste is er geen onderwerp maatschappelijk relevanter dan pensioen. Het raakt ons allemaal, van jong tot oud, ook al is niet iedereen zich daarvan bewust. Bij Syntrus Achmea heb ik aan de uitvoeringskant alle facetten van dichtbij leren kennen, inclusief de vakinhoudelijke complexiteit, de wet- en regelgeving en de variatie in pensioenfondsenland. In mijn functie als toezichthouder bij verschillende pensioenfondsen ben ik daarnaast goed ingewijd in governance en alle vraagstukken die daarbij een rol spelen. Al deze kennis en ervaring kan ik nu als onafhankelijk voorzitter van Pensioenfonds SNS REAAL ook inzetten op bestuurlijk vlak. Het feit dat het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoert van twee werkgevers, met een bestuur dat is samengesteld uit beide organisaties, maakt de functie voor mij extra interessant. Ik hoop dat ik zo veel kan toevoegen.'

WAT VIND JE TOT NU TOE VAN HET PENSIOENFONDS?

'Ik ben onder de indruk van de professionaliteit van het bestuur en het pensioenbureau. Het fonds is zich duidelijk bewust van zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid en werkt ten faveure van zowel alle deelnemers als beide werkgevers.'

De financiële positie is beter dan van menig ander fonds. Dat de pensioenen op 1 januari 2018 met 0,8% zijn verhoogd, terwijl elders al jaren niet wordt geïndexeerd en zelfs wordt gesproken over korten, is veelzeggend. Daar mag iedereen echt trots op zijn, vind ik.'

WAAR LIGGEN AANDACHTSPUNTEN VOOR DE KOMENDE PERIODE?

'De belangrijkste vraag die nu op de bestuurstafel ligt, betreft de toekomst van het pensioenfonds. Blijven VIVAT en de Volksbank na 2019 bij het fonds of maken zij een andere keuze? Wat het antwoord ook is, wij moeten er in nauw overleg met beide werkgevers en de sociale partners voor zorgen dat de belangen van alle deelnemers goed zijn geborgd. De uitvoeringskosten zijn en blijven een tweede aandachtspunt. Het pensioenfonds presteert op dit gebied goed, maar we moeten dit scherp blijven toetsen. Immers, elke euro die we niet hoeven uit te geven, komt ten goede aan de pensioenopbouw. Ook verdient de diversiteit in de bestuursorganen extra aandacht. Het is van groot belang dat het bestuur een goede afspiegeling vormt van alle bij het fonds

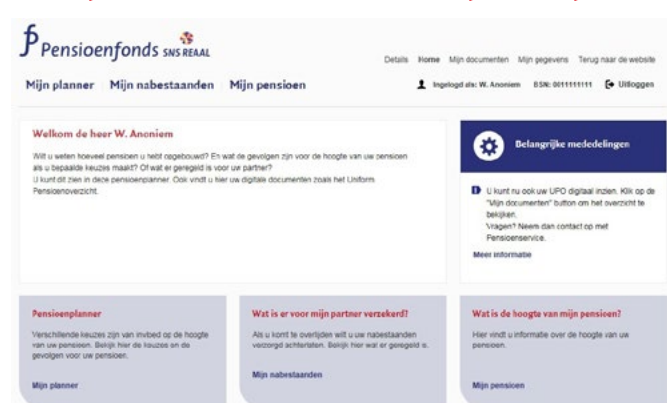
betrokken partijen. Hierbij gaat het dan niet alleen om jongeren en ouderen, vrouwen en mannen, maar ook om functiegroepen, etnische afkomst, enzovoort. En ook nog eens evenredig verdeeld over beide werkgevers. Hier valt nog het nodige te winnen. Daar wil ik mij als 'rolmodel' graag voor inzetten door mogelijke belemmeringen te signaleren, bespreekbaar te maken en weg te nemen.'

TOT SLOT: WAT BETEKENT PENSIOEN VOOR JOU?

'Veel mensen hebben nog steeds een traditionele blik op pensioen: dat is iets voor later, als ik moet stoppen met werken. Ik heb een andere visie. Pensioen is voor mij een instrument om je leven in te richten zoals je dat zelf wilt en keuzes te maken die passen bij de fase waarin je je bevindt. Ik heb dan ook een lichte voorkeur voor persoonlijke pensioenpotjes, zonder de collectiviteit los te laten. Hoe ik zelf met mijn pensioen omga, weet ik nog niet. Het zou zomaar kunnen dat ik nog heel lang blijf werken, met een gezonde balans tussen werk en privé, ondersteund door mijn opgebouwde pensioen. Want wat ik nu doe, geeft mij veel voldoening.'

MIJN PENSIOEN:

Alle pensioeninformatie op één plek

Wil je weten hoe het ervoor staat met je pensioen? In het online dashboard 'Mijn pensioen' op www.pensioenfonds-snsreaal.nl kun je 24/7 bekijken hoe hoog het ouderdomspensioen is dat je bij Pensioenfonds SNS REAAL opbouwt, hoe dit bedrag zich verhoudt tot je huidige salaris en wat er voor je nabestaanden is verzekerd. Ook kun je hier je Uniform Pensioenoverzicht (UPO) en andere documenten downloaden. Verder bevat het online dashboard een planner waarmee je zelf kunt doorrekenen wat er in je pensioen verandert wanneer je bijvoorbeeld korter of langer gaat werken, eerder met pensioen wilt of kiest voor meer of minder partnerpensioen. En belangrijk: de planner laat ook zien (op basis van de huidige wet- en regelgeving) wat je straks netto per maand ontvangt. Kortom, alle pensioeninformatie die je nodig hebt om je eigen financiële toekomstplan te maken, staat op één (afgeschermd) plek overzichtelijk bij elkaar. De tool is zeer gebruiksvriendelijk; na inloggen met je DigiD wijst alles zich vanzelf.

VIVAT overgenomen door Athora en Nationale-Nederlanden

Op 7 juni 2019 is bekend geworden dat VIVAT N.V. wordt overgenomen door Athora, die de schadeportefeuille weer doorverkoopt aan Nationale-Nederlanden. Wat betekent dit voor het pensioen van de medewerkers van VIVAT en voor het pensioenfonds?

Over wat dit op termijn gaat betekenen voor een ieder kunnen we nu nog geen uitsluitsel geven. Wel kunnen we nogmaals bevestigen dat de pensioenopbouw voor 2019 bij het pensioenfonds plaatsvindt tot eind van het jaar. Hoewel we hierover nog geen zekerheid kunnen bieden, ligt het wel in de lijn der verwachting dat VIVAT ook in 2020 de pensioenopbouw voor de medewerkers bij het pensioenfonds onderbrengt.

Daarnaast is en blijft het pensioenfonds verantwoordelijk voor alle bij het fonds opgebouwde pensioenen. Dat betekent onder andere dat we deze niet zo maar zullen overdragen aan een andere partij zonder dat hier een vergelijkbare zekerheid tegenover staat. Het bestuur blijft scherp op alle ontwikkelingen en zal daarbij handelen in het belang van alle deelnemers. De gevolgen op lange termijn van een eventueel vertrek van VIVAT maken deel uit van de strategische verkenningen die het pensioenfonds momenteel uitvoert.

EVEN VOORSTELLEN:

Nieuw bestuurslid Sven van den Beld

In mei is Sven van den Beld benoemd tot bestuurslid van ons pensioenfonds. Hij is de opvolger van Karel Altena en vertegenwoordigt de werknemers. Wie is Sven en wat wil hij als bestuurslid bereiken? Een korte kennismaking in drie vragen (en antwoorden).

Paspoort

Naam: Sven van den Beld
Leeftijd: 34 jaar
Woonplaats: Arnhem
Functie: Manager Capital, Liquidity & Market Risk
Werkgever: de Volksbank
Privé: samenwonend, drie kinderen
Hobby's: sport en reizen

HOE IS JE CARRIÈRE VERLOPEN?

'Omdat ik van jongs af aan geïnteresseerd was in complexe systemen, heb ik Moleculaire Levenswetenschappen gestudeerd aan de Radboud Universiteit. In deze studie leer je hoe levensprocessen werken op moleculair niveau. In 2008 behaalde ik mijn master op onderzoek naar eiwitmodulering. Promoveren trok me niet aan; te individualistisch. In 2009 ben ik in dienst getreden van Achmea, waar ik me ruim twee jaar heb beziggehouden met de modulering van kasstromen en opties. Op het eerste gezicht een totaal andere tak van sport,

maar de technieken en vaardigheden die ik tijdens mijn studie heb geleerd zijn breed inzetbaar. In mijn functie bij Achmea had ik veel contact met De Nederlandsche Bank. In 2012 ben ik naar DNB overgestapt, omdat ik na een specialistische functie vanuit een breder perspectief wilde acteren. Daar heb ik zes jaar gewerkt: drie jaar in het toezicht op pensioenfonds, daarna in de bankensector. In 2018 was ik toe aan een nieuwe stap. Ik wilde niet meer van de zijlijn roepen hoe banken het beter moeten doen, maar zelf met mijn voeten in de klei staan. Bij de Volksbank zit ik helemaal op mijn plek.'

WAAROM BEN JE BESTUURSLID GEWORDEN?

'Veel collega's van mijn leeftijd zien hun pensioen als een ver-van-mijn-bedshow. Onzin, wat mij betreft. Pensioen is wellicht iets voor later, maar besluiten van nu, door het pensioenfonds maar ook door de overheid, bepalen wat je in de toekomst ontvangt. De belangen van jongeren moeten daarbij voldoende worden meegenomen. Wie kan dat beter bewaken en aanjagen dan een leeftijdsgenoot? Mijn overtuiging is dat een bestuur betere besluiten neemt als het problemen vanuit verschillende invalshoeken bekijkt. Dit is precies wat ik kan en wil toevoegen: de zienswijze vanuit mijn generatie. Dit heeft mij enorm gemotiveerd om bestuurslid te worden. Met mijn achtergrond, ervaring en kennis van risicomanagement en het toezicht op pensioenen wil ik graag een bijdrage leveren aan het beleggingsbeleid en de toekomstbestendigheid van ons pensioenfonds.'

WAT ZIJN JE DOELEN ALS BESTUURSLID?

'Het nieuwe pensioenstelsel gaat op de schop. De eerste contouren worden langzaam zichtbaar. Als relatief jonge pensioenbestuurder vind ik het belangrijk dat het fonds wijzigingen evenwichtig invoert. Eventuele nadelige effecten voor bepaalde generaties moeten goed in kaart worden gebracht en opgevangen, zodat alle pensioendeelnemers blijven profiteren van de voordelen van de collectiviteit, solidariteit en verplichtstelling van ons pensioen. Hiervoor is een eerlijk beleid nodig, voor jong en oud. Ook ga ik mij inzetten om pensioen bij jongeren hoger op de agenda te krijgen. Het is de grootste spaarpot die zij in hun leven opbouwen, maar daar staan ze (te) weinig bij stil. Dat moet anders. Jongeren bewust maken en hun mening en standpunten actief inbrengen in de besluitvorming, heeft voor mij prioriteit.'

Van verantwoord naar duurzaam beleggen

Pensioenfonds SNS REAAL kent al sinds 2008 een beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Bij het beleggingsproces toetsen we continu of de beleggingen aan onze uitgangspunten voldoen. Dat doen we succesvol. Niet voor niets staat ons pensioenfonds elk jaar hoog op de ranglijst duurzaamheid pensioenfondsen van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO).

Maar goed kan altijd beter. Daarom wil het pensioenfonds het beleid en de beleggingsportefeuille verder verduurzamen. Hoe? Door nóg actiever rekening te houden met milieu, sociale verhoudingen en bestuur, de bekende uitgangspunten op het gebied van E(nvironmental), S(ocial) en G(overnance). Hiermee nemen wij onze maatschappelijke verantwoordelijkheid, zoals de samenleving, de wetgever, maatschappelijke organisaties en niet in de laatste plaats de deelnemers en werkgevers binnen het fonds van ons verwachten.

WAT VERANDERT ER?

Bij verantwoord beleggen ('responsible') sluiten we bepaalde investeringen uit, omdat ze in strijd zijn met het beleid van het fonds. Dit heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat we sinds 2017 niet meer investeren in bedrijven met meer dan 15% inkomsten uit kolenwinning en exploitatie, in tabaksfabrikanten en in gokbedrijven.

Bij duurzaam beleggen ('sustainable') gaan we nog een stap verder. Hierbij selecteren we juist bedrijven op basis van aansprekende en bewezen prestaties rond milieu en sociale en bestuurlijke onderwerpen. Meer en meer ontstaat het inzicht dat deze factoren een grote invloed hebben op risico en rendement, de basis van ons beleggingsbeleid. Simpel gezegd: bedrijven die goed presteren op ESG-criteria leveren in het algemeen ook een duurzamer financieel resultaat, terwijl dat van ondernemingen die het niet zo nauw nemen meer en meer onder druk komt te staan. Recente Europese regelgeving en ook toezichthouder DNB vragen pensioenfondsen hier actief mee bezig te zijn.

BIJDRAGEN AAN EEN BETERE WERELD

Het fonds heeft jarenlang een voortrekkersrol gehad in verantwoord beleggen en wil dit ook doen bij duurzaam beleggen. Daarmee willen we bijdragen aan een betere wereld van morgen, zonder daarbij de hoofdtak uit het oog te verliezen: het verzorgen van een goed pensioen voor de deelnemers.

Bij het bepalen welke investeringen (vastrentende waarden, aandelen en vastgoed) het pensioenfonds doet, hanteert het fonds de volgende basisuitgangspunten:

- Vermijden schendingen rechten van de mens en fundamentele arbeidsrechten;
- Vermijden schendingen fundamentele arbeidsrechten;
- Vermijden ernstige vormen van corruptie;
- Geen betrokkenheid bij productie en verspreiding van controversiële wapensystemen;
- Vermijden van zware vormen van milieuvervuiling;
- Respect voor klant en product integriteit.

Het pensioenfonds gaat (samen met vermogensbeheerder ACTIAM) bijvoorbeeld met bedrijven die hier niet aan voldoen in gesprek om hun gedrag te beïnvloeden ('engagement'). Indien dit niet tot resultaten leidt, kan worden besloten om niet in dergelijke bedrijven te (blijven) investeren. Daarnaast maken het fonds en ACTIAM ook een actief gebruik van het stemrecht tijdens aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin we beleggen om het beleid van die ondernemingen te sturen naar verantwoord ondernemen.

Een kijkje achter de schermen van de Raad van Toezicht

In april 2018 is de Raad van Toezicht van start gegaan. Wij controleren doorlopend of het pensioenfondsbestuur zijn werk goed doet. Hierbij toetsen we onder meer of bij besluiten de belangen van de deelnemers evenwichtig zijn vertegenwoordigd. Het primaire doel van het fonds, het uitvoeren van de afgesproken pensioenregeling, staat hierbij centraal. In dit artikel delen wij graag met jullie onze ervaringen in het afgelopen jaar.

WAT HEBBEN WE AFGELOPEN JAAR GEDAAN?

Vanaf onze installatie zijn we zes keer bijeengekomen en hebben we twee keer met het bestuur en het Verantwoordingsorgaan vergaderd. Ook hebben we onderling samenwerkingsafspraken gemaakt en onze speerpunten vastgesteld: de strategie rondom de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds, invulling van sleutelfuncties, het opnieuw vaststellen van de risicohouding en het beleid en de communicatie over het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. We vinden het als Raad van Toezicht belangrijk om het bestuur niet alleen op papier te volgen, maar ook om de dynamiek binnen het fonds te ervaren. Daarom hebben we commissievergaderingen bijgewoond en met verschillende betrokkenen interviews gehouden.

ONS EINDOORDEEL IS ZEER POSITIEF

In ons eindoordeel hebben we geconstateerd dat het bestuur op een gedegen en betrokken wijze invulling geeft aan zijn taken. Het bestuur kan daarbij steunen op bestuurscommissies die goed functioneren en een deskundig pensioenbureau.

In 2018 hebben de strategie en de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds veel aandacht gehad. De wetgeving die heeft geleid tot de benoeming van sleutelfunctionarissen voor internal audit, risicomanagement en de actuariële functie is op een verantwoorde manier ingevoerd. De risicohouding is samen met de sociale partners opnieuw vastgesteld en het pensioenfonds heeft het beleid voor het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen verder verbeterd en gecommuniceerd. Wij adviseren om het overleg hierover met deelnemers te intensiveren.

Een aantal keer hebben we gebruikgemaakt van onze goedkeuringsrechten. Dit was onder andere het geval bij de functieprofielen voor een onafhankelijk bestuursvoorzitter en voor een bestuurslid namens de werknemers. Ten aanzien van het diversiteitsbeleid hebben we vastgesteld dat het bestuur nog niet voldoet aan de diversiteitsvereisten, maar wel veel aandacht heeft voor dit onderwerp. We juichen dan ook toe dat er een vrouwelijke voorzitter is gekozen en onlangs een jonge bestuurder is aangetreden. Zo wordt actief invulling gegeven aan de diversiteit binnen het bestuur.

Ook heeft het bestuur veel aandacht gegeven aan de evaluatie van de partners waaraan belangrijke kerntaken zijn uitbesteed,

Vlnr: prof.dr. Leen Paape, mr. Helen Heijbroek en drs. Arjen Pasma.

zoals het beheer van het vermogen en het administreren van de pensioenregeling. Hier en daar heeft dit geleid tot aanscherping van het serviceniveau.

We spreken onze waardering uit voor het feit dat we, hoewel we het eerste jaar een beetje aan elkaar moesten wennen, prettig en professioneel met het pensioenfonds hebben kunnen samenwerken. Op basis van ons eindoordeel zijn we tot zeven aanbevelingen gekomen om het fonds nog verder te professionaliseren. Je kunt dit ongeveer vergelijken met 'hoe kom je van een acht naar een negen'. Meer informatie over het oordeel van de Raad van Toezicht vind je terug in het jaarverslag dat op de website van het pensioenfonds staat.

Leen Paape, Arjen Pasma en Helen Heijbroek

Verantwoordingsorgaan kijkt terug op 2018

Voor het Verantwoordingsorgaan (VO) was 2018 een bijzonder jaar. We hadden bij aanvang een gedeeltelijke wijziging van samenstelling en per april 2018 is een Raad van Toezicht benoemd. Dit laatste had gevolgen voor onze taken en bevoegdheden.

ALGEMEEN

In 2018 bestond het VO uit elf deelnemers. We hebben acht keer vergaderd en zes adviezen aan het bestuur uitgebracht. De nieuwe leden hebben een opleiding gevolgd om hun kennis van pensioenfondsen te verhogen teneinde een goede en waardevolle gesprekspartner te zijn voor het bestuur en de Raad van Toezicht. In een opleidingsdag stond de gewijzigde rol van het VO, door de komst van de Raad van Toezicht, centraal. Het VO heeft verder deelgenomen aan de blind-tasting sessies ter bepaling van de risicohouding van het pensioenfonds.

Het pensioenfondsbestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het VO over het beleid en de uitvoering daarvan. Het VO heeft een aantal, al dan niet bindende, advies- en voordrachtrechten. Daarnaast legt de Raad van Toezicht verantwoording af over het toezicht op het beleid van het bestuur.

Naast de eigen vergaderingen overlegt een afvaardiging van het VO (meestal voorzitter, secretaris en vicevoorzitter) regelmatig met het bestuur van het pensioenfonds. Deze overleggen bevorderen de open dialoog en dragen bij aan efficiënte besluitvorming.

STRATEGIE

Het VO is nauw betrokken bij de toekomststrategie van het pensioenfonds. Het afnemend aantal actieve deelnemers en de kostenstijgingen zijn een belangrijke reden om nog eens goed over de strategie na te denken, dit in combinatie met de discussies over een nieuw pensioenstelsel. In 2019 praten we hierover met het bestuur door.

BELEGGINGEN

Het bestuur heeft het VO geïnformeerd over discussies met één van de uitbestedingspartijen over de performance en dienstverlening. Wij volgen de uitkomsten, in het belang van de deelnemers, en vinden dat het bestuur adequaat handelt.

DIVERSITEIT

Het VO is verheugd dat het bestuur actief werkt aan het invullen van het diversiteitsbeleid. We juichen deze ontwikkeling toe!

OORDEEL OVER 2018

Het VO heeft om tot een oordeel te komen kennis genomen van alle daartoe relevante documenten. Daarnaast zijn diverse gesprekken gevoerd met de Raad van Toezicht, het bestuur en de directie van het pensioenfonds, de externe accountant en de

externe actuaire. De directie van het pensioenfonds heeft met grote regelmaat toelichting gegeven op de diverse beleidsstukken en rapportages. We menen dat het bestuur toegewijd en betrokken is om de pensioenregeling op een adequate wijze uit te voeren. Het bestuur heeft in voldoende mate contact gehad met de sociale partners over de pensioenregeling en de verlenging van de uitvoeringsovereenkomst. Het bestuur heeft in onze ogen een gedegen beleid gevoerd waarbij sprake was van een evenwichtige belangenafweging. Het VO is van oordeel dat het bestuur zijn taken in 2018 op verantwoorde wijze heeft vervuld.

RAAD VAN TOEZICHT

Op 1 april 2018 is de Raad van Toezicht formeel van start gegaan. We zijn onder de indruk van de snelle wijze waarop de leden zich hebben ingewerkt. In 2018 zijn goede afspraken gemaakt over de rol en verantwoordelijkheden van Raad van Toezicht en het VO. We hebben het verslag, de adviezen en de verantwoording van het Raad van Toezicht uitgebreid met hen besproken. We hebben met instemming kennisgenomen van de bevindingen van de Raad van Toezicht en zijn van mening dat de Raad zijn rol naar behoren heeft ingevuld.

Het Verantwoordingsorgaan heeft de volgende leden:

Namens de actieven:

- Berry van Sonsbeek (voorzitter, VIVAT)
- Harmen Hessels (secretaris, VIVAT)
- Hans Jacobs (de Volksbank)
- Arjan de Keijzer (de Volksbank)
- Frans Lacon (de Volksbank)

Namens de pensioengerechtigden:

- Ab Engelsman (vicevoorzitter)
- Francis Hazekamp
- Rin Visser

Namens de werkgever:

- Wilfried Beumer (de Volksbank)
- Gita Doekharan (VIVAT)

PENSIOENACTUALITEITEN

KAREL BEDANKT!

Door de splitsing van SNS REAAL in de Volksbank en VIVAT werd het noodzakelijk dat binnen het bestuur de bestuurders namens medewerkers van deze beide werkgevers evenwichtig zijn vertegenwoordigd. Dit betekende helaas dat Karel Altena per eind maart 2019 moest terugtreden als bestuurslid van ons pensioenfonds.

Naast zijn lidmaatschap van het bestuur heeft Karel de afgelopen vier jaar zitting gehad in de beleggingscommissie. In deze rol heeft Karel zich onder andere sterk gemaakt voor een verdere verduurzaming van onze beleggingsportefeuille en bijgedragen aan het door het fonds gehanteerde dynamisch balansrisicomanagementbeleid en herbalanceringsbeleid.

We zullen niet alleen zijn grote kennis en ervaring op het gebied van balanssturing en beleggingen missen, maar ook zijn relativerende karakter en gevoel voor humor. Hiermee heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd aan de sfeer en cultuur binnen het bestuur en de commissie. Beste Karel, bedankt voor je grote inzet en betrokkenheid bij ons pensioenfonds!

Karel Altena is in het bestuur en de beleggingscommissie opgevolgd door Sven van den Beld. Op pagina 12 van deze nieuwsbrief stellen wij Sven voor.

UNIFORM PENSIOENOVERZICHT KOMT ERAAN

Eind juni ontvangen alle actieve deelnemers van Pensioenfonds SNS REAAL het jaarlijkse Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Hierop staat hoeveel pensioen u tot nu toe bij ons pensioenfonds heeft opgebouwd, welk bedrag u kunt verwachten bij pensionering en wat uw nabestaanden krijgen wanneer u overlijdt. Maar let op: uw UPO geeft alleen inzicht in uw pensioenopbouw bij Pensioenfonds SNS REAAL (exclusief AOW). Op www.mijnpensioenoverzicht.nl vindt u een totaaloverzicht van uw AOW en pensioen(en) van eventuele andere werkgevers. Hier staat niet alleen het brutobedrag van uw pensioen vermeld, maar ook een inschatting van uw netto maandinkomen na pensionering. Is dit voor u voldoende om van te leven? Dat hangt af van uw toekomstplannen en uitgavenpatroon. Maar ook van uw financiële situatie. Heeft u bijvoorbeeld een eigen huis of ander vermogen? Om meer duidelijkheid te krijgen over uw pensioeninkomen, is het verstandig om uw UPO te bespreken met een financieel adviseur. Die kan u ook uitleggen wat u zelf kunt doen om een eventueel pensioentekort aan te vullen.

Pensioenfonds SNS REAAL Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van
Stichting Pensioenfonds SNS REAAL
Postbus 11
5201 AA 's-Hertogenbosch
T 073 - 683 24 04
E info@pensioenfondssnsreaal.nl
I www.pensioenfonds-snsreaal.nl

Redactie
Pensioenbureau SNS REAAL

Tekst
Geert de Vries, Copyplatform.nl

Infographics
Karin Röling, Rolvingontwerpt.nl

Vormgeving
Jackey van Melis, Melis GS

Drukwerk
Damen Drukkers BV

De tekst in deze nieuwsbrief is met zorg samengesteld en is informatief van aard. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend.